

บทที่ 1

บทนำ

1.ความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญของการศึกษา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญามีเป้าหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม หากมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นในสังคม กฎเกณฑ์ที่รัฐจะนำมาใช้เพื่อดำเนินการในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษก็คือ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สิ่งที่เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญได้แก่ ประสิทธิภาพในการลงโทษ และปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรม เพราะหากการลงโทษและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดไม่สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว งานของกระบวนการยุติธรรมย่อมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายในการป้องกันสังคมและผดุงความยุติธรรมในสังคมได้¹ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว กระบวนการบังคับใช้กฎหมายต้องมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ กฎหมายอาญา และ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ต้องรักษาสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ในการป้องกันการกระทำความผิด (crime control) ควบคู่ไปกับการคุ้มครองสิทธิของบุคคล (due process)

อย่างไรก็ตามการมุ่งถึงวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสังคมโดยการนำตัวบุคคลมาลงโทษเป็นสำคัญ โดยใช้วิธีพิจารณาโดยทั่วไปกับผู้กระทำความผิดโดยมิได้มีการนำตัวบุคคลมาลงโทษเป็นสำคัญ หากวิธีพิจารณาคดีอาญาโดยทั่วไปกับผู้กระทำความผิดโดยมิได้มีการแยกพิจารณาถึงสภาพร่างกาย อายุ จิตใจและสติปัญญาของผู้กระทำความผิดอาจส่งผลกระทบต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากนำมาใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งสาเหตุของการกระทำความผิดส่วนใหญ่เนื่องมาจากสภาพสังคมและการได้รับการเลี้ยงดูประกอบกับสภาพร่างกาย สติปัญญาและจิตใจของเด็กและเยาวชนนั้นละเอียดอ่อน ถูกชักจูงไปในทางที่ผิดได้ง่าย ดังนั้นวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

¹รายงานการสัมมนาทางวิชาการโครงการ “ เวทีความคิดเพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทย “ เรื่อง วิกฤตยุติธรรมก้นนวัตกรรมใหม่ในการบริหารงานยุติธรรมและการลงโทษผู้กระทำความผิด, สถาบันกฎหมายอาญา, น. 2

จึงควรมุ่งในแนวทางของการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและทำให้เด็กและเยาวชนนั้นสามารถกลับคืนสู่สังคมไปใช้ชีวิตได้อย่างปกติ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้หากนำการพิจารณาคดีแบบผู้ใหญ่มาบังคับใช้กับเด็กและเยาวชนอาจไม่เหมาะสม เพราะจะเป็นการบั่นทอนสภาพจิตใจเด็กและเยาวชน รวมทั้งความเป็นธรรมที่เกิดกับเด็กและเยาวชนเหล่านั้น ซึ่งจะส่งผลให้วัตถุประสงค์ในการมุ่งที่จะแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนไม่สามารถบรรลุผลวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนได้

หลักในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการค้นหาความจริงจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากพยานหลักฐานต่างๆว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นเด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นกระทำความผิดจริงหรือไม่ กระทำความผิดเพราะอะไร และควรจะลงโทษเด็กและเยาวชนเช่นไรจึงจะเหมาะสม การที่เด็กหรือเยาวชนกระทำการอันกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด กฎหมายมิได้มุ่งที่จะลงโทษเด็กหรือเยาวชนถึงขั้นเด็ดขาด การดำเนินคดีอาญาเด็กหรือเยาวชนจึงเป็นลักษณะการค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำความผิด สภาพแวดล้อม และปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนอันเป็นสาเหตุให้เด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นกระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อให้ศาล ผู้อำนวยการสถานพินิจ เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจ พนักงานคุมประพฤติ ผู้ช่วยพนักงานคุมประพฤติ พนักงานสังคมสงเคราะห์ แพทย์ จิตแพทย์ และ ครู เหล่านี้เป็นต้น ได้รับทราบถึงข้อเท็จจริงเพื่อที่จะได้หามาตรการที่เหมาะสมมาบังคับใช้ให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงให้กลับตนเป็นคนดีของสังคม เพราะการที่บุคคลใดกระทำความผิดย่อมจะมีสาเหตุที่แตกต่างกันไปจึงจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ ดังนั้นวิธีการแก้ไขจึงต้องเป็นวิธีการที่สมเหตุสมผลแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดให้เกิดความเหมาะสมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ด้วยเหตุนี้กฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนของประเทศ ไทยจึงมีบทบัญญัติให้ศาลสามารถใช้วิธีการแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนแทนการลงโทษ ด้วยเหตุผลที่ว่าเด็กหรือเยาวชนในวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า หากซุ่มซ่ามในสิ่งที่ไม่ดีตั้งแต่วัยเด็ก ย่อมจะส่งผลเสียต่อสังคม ดังนั้นอนาคตของสังคมจึงจำเป็นต้องนำมาประกอบการพิจารณาในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเหล่านั้น

องค์กรในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนนั้นอาจแยกพิจารณาได้เป็นองค์กรในชั้นก่อนฟ้องอันประกอบด้วย เจ้าพนักงานตำรวจ สถานพินิจ พนักงานอัยการ ในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งได้แก่ ศาล และในชั้นบังคับการลงโทษที่กระทำความผิด ได้แก่ สถานพินิจ แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมุ่งศึกษาหลักการพื้นฐานการดำเนินคดีอาญาในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในชั้นศาล ทำอย่างไรที่จะเกิดความเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด โดย

มุ่งเน้นไปที่ระบบโครงสร้างการพิจารณาคดีของศาล และทำการศึกษาหลักการในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนในชั้นศาลตามหลักสากล

นอกจากนั้นจะศึกษากระบวนการตรวจสอบการค้นหาข้อเท็จจริงในคดีโดยศาล โดยมุ่งศึกษาถึงองค์กรและบุคลากรที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเพื่อให้ศาลสามารถรับทราบข้อมูลได้อย่างถูกต้องมีความละเอียดรอบคอบอันจะส่งผลต่อการหามาตรการที่จะนำมาแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเพื่อให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมเป็นเด็กและเยาวชนที่ดีต่อสังคมอย่างถาวรไม่กลับมามีกระทำความผิดซ้ำอีก

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานที่เหมาะสมในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาคดีของศาล โดยเน้นศึกษาในด้านวิธีการและรูปแบบของการพิจารณาคดีของศาลไทยเปรียบเทียบกับแนวทางของต่างประเทศที่ได้รับการยอมรับนำมาปฏิบัติกัน และเนื่องด้วยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งประสงค์ที่จะพิจารณาความเหมาะสมการพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนในชั้นพิจารณาคดีของศาลจึงจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าในหลายๆประเด็นประกอบเข้าด้วยกัน เริ่มต้นด้วยแนวความคิดการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยแยกหัวข้อย่อยออกเป็นสาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ปรัชญาการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน มาตรฐานสากลในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน ต่อจากนั้นจะได้ศึกษาถึงทฤษฎีการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน โดยแยกหัวข้อย่อยออกเป็นทฤษฎีโอกาสที่แตกต่าง ทฤษฎีกลวิธีสร้างความเป็นกลาง ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่าง ต่อด้วยการศึกษาการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนของศาลต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น และทำการศึกษาการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนของศาลไทย โดยได้แยกหัวข้อย่อยในการศึกษาออกเป็นขอบเขตอำนาจศาล การพิจารณาคดีของศาล องค์กรสนับสนุน เช่น สถานพินิจ สำนักงานคุมประพฤติ และวิเคราะห์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนในชั้นศาล ซึ่งเน้นการศึกษาเพื่อหาความเหมาะสมในเรื่องการพิจารณาคดีของศาล และนำมาปรับใช้กับการพิจารณาคดีของศาลไทยให้เกิดความเหมาะสมยุติธรรมตาม

หลักสากล ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการที่จะหยุดยั้งอาชญากรรมที่เป็นเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

3. สมมติฐานในการศึกษา

ในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในชั้นศาล ศาลจะทำหน้าที่พิจารณาคดีและมีคำสั่งจนถึงมีคำพิพากษาเพื่อต้องการให้เด็กและเยาวชนอยู่ในกรอบกติกาของกฎหมายที่บัญญัติ เพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดความเกรงกลัวไม่กล้าคิดกระทำความผิด เพราะความผิดที่เด็กหรือเยาวชนกระทำอาจจะเป็นความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของผู้อื่น หากปล่อยไว้ก็จะทำให้สังคมไม่ปลอดภัย ดังนั้น เมื่อได้ใช้หลักการที่เหมาะสมให้เกิดความเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแล้ว เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดก็จะเกิดความรู้สึกผิดในสิ่งที่ตนเองเป็นผู้กระทำ ไม่เกิดความรู้สึกต่อต้านกับระบบที่ศาลนำมาใช้ปฏิบัติในการพิจารณาคดี และไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

4. ขอบเขตและวิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นการศึกษาวิจัยที่มีแนวทางในการนำเสนอหลายรูปแบบด้วยกัน รูปแบบที่หนึ่ง คือ การศึกษาถึงพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์และที่มาของเรื่องดังกล่าวหรือ Historical Background รูปแบบต่อมา คือ การวิเคราะห์การพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวในสถานการณ์ปัจจุบัน หรือ Analytical Concept และในรูปแบบสุดท้าย คือ การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวของไทยกับการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวของต่างประเทศ หรือ Comparative Method เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น วิธีการดังกล่าวจะเป็นการช่วยขยายเพิ่มเติมข้อมูลความรู้ของผู้ที่สนใจศึกษา โดยจะทำความเข้าใจระบบการพิจารณาของศาลเยาวชนและครอบครัวของไทยได้ดีขึ้นและนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อพิจารณหาแนวทางที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับระบบการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวของไทย

การศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยอาศัยการศึกษาดำรงกฎหมาย ดัชนีบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ประกอบเอกสารทางวิชาการ รวมทั้งคำ

วินิจฉัยที่เป็นคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อนำมารวบรวมและวิเคราะห์อย่างมีระบบเพื่อประโยชน์ในการประมวลข้อมูลดังกล่าวให้เป็นข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แบ่งการศึกษาออกเป็น 6 บทด้วยกัน โดยบทที่ 1 เป็นบทนำและความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญของการศึกษา บทที่ 2 เป็นการศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน บทที่ 3 การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนของศาลต่างประเทศ บทที่ 4 การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนของศาลไทย บทที่ 5 วิเคราะห์การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเด็กและเยาวชนในชั้นศาล และบทที่ 6 ซึ่งเป็นบทสุดท้ายจะเป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะที่มีต่อหลักการพื้นฐานที่เหมาะสมในการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนในชั้นศาล

5.ผลที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

การศึกษาระบบพิจารณาคดีของศาลไทย ประกอบกับการพิจารณาจากคำวินิจฉัยของศาล เพื่อหาแนวทางการพิจารณาคดีที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกิดความรู้สึกพึงพอใจและเกิดความรู้สึกสำนึกผิดในสิ่งที่ตนเองกระทำไป ไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำอีก หากการพิจารณาคดีของศาลทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเกิดความรู้สึกว่าเป็นตราบาปของชีวิตตนเอง มองชีวิตของตนเองว่าเป็นคนไม่ดี การกลับมากระทำความผิดซ้ำอีกจึงเป็นสิ่งที่สมควรทำ ไม่ใช่เรื่องที่ผิดปกติ ปัญหาของเด็กและเยาวชนที่เกิดจากการพิจารณาคดีของศาลที่ขาดความเหมาะสมย่อมจะส่งผลให้เด็กและเยาวชนเป็นอาชญากรที่เป็นภัยต่อสังคมได้ ปัญหานี้ถือเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เขียนเกิดความสนใจในเรื่องการพิจารณาคดีของศาล และพยายามที่จะศึกษาหาเหตุผลและวิธีการแก้ไขเพื่อนำมาพัฒนาระบบกฎหมายและการพิจารณาคดีของศาลไทย